DET JURIDISKE FAKULTET
UNIVERSITETET I BERGEN

NOTAT

til
fakultetsstyret

Jnr. / Arkiv	Sak nr. 26/15 Styremøte 17.03.2015

MASTEROPPGAVER.

LÆRINGSMÅL, VEILEDNING, SENSUR OG KARAKTERBESKRIVELSER

Sak om Masteroppgaver, veiledning, sensur og karakterbeskrivelser ble lagt fram i styremøte 03.02.2015 (sak 08/15). Juridisk Studentutvalg, Bergen, ønsket å komme med en skriftlig tilbakemelding til Fakultetsstyret før styrebehandling, og saken ble derfor utsatt til møte i fakultetsstyret 17.03.2015. Notat fra Juridisk Studentutvalg følger vedlagt.

Dekan og fakultetsdirektør legger frem forslag til vedtak i tråd med sak 08/15. Vi viser imidlertid til innspill fra studentene og foreslår et eventuelt tillegg i vedtaket i lys av diskusjon i fakultetsstyret.

Saken ble forberedt våren 2014 med sikte på en prosess der de juridiske fakultetene i Oslo, Tromsø og Bergen skulle vedta læringsmål, veiledning til veileder, veiledning til sensor og karakterbeskrivelser omtrent samtidig – i overensstemmelse med fellesprosjektets målsetning.

Det gjorde seg gjeldende særlig to forhold som medførte at Bergen valgte å utsette styrebehandling og iverksettelse av tiltakene, med den følge at også Oslo og Tromsø utsatte sine vedtak:

Høsten 2014 implementerte Bergen omfattende tiltak for kvalitetsheving av undervisning/læring i emnet masteroppgave 30 sp. Dette gjorde det nødvendig med en mer grundig gjennomgang av om beskrivelsene av emnet som lå til grunn for drøftinger og konklusjoner/tilrådinger i fellesprosjektet fremdeles ville fungere tilfredsstillende ut fra målsetninger og erfaringer med de nye tiltakene.

Vi har nå foretatt en grundig vurdering av de tiltakene som er gjennomført for 30 sp. masteroppgave, og av den sensuren som har vært utført etter at tiltakene ble vedtatt. Vi har kommet til at det til tross for mulige ulemper, totalt sett vil være den beste løsning å gi et tydelig signal om at hele karakterskalaen skal brukes ved sensur av masteroppgave. En gjennomføring av fellesprosjektet vil på en effektiv måte endre sensurpraksis på dette punktet. Vi vil likevel fremme sak for SU med lokale utdypinger og presiseringer i henhold til det totale læringsopplegget som nå er implementert i Bergen, men som ikke går på tvers av det enighet som er utformet i fellesprosjektet.

Et sentralt formål for vårt fakultet, er å få i stand en ordning der hele karakterskalaen tas i bruk ved sensur av masteroppgaver på 30 sp. Dette hensynet alene begrunner at vi implementerer fellesmodellen. Dersom det viser seg at Oslo ikke følger opp – i alle fall med hensyn til bruken av karakterskalaen, vil fakultetsledelsen komme tilbake til styret med ny sak like før eller like etter sommeren.

På denne bakgrunnen legges saken nå fram for styret:

På bakgrunn av at en rekke trekk ved masteroppgaver er felles for de tre juridiske fakultetene, bestemte nasjonalt fakultetsmøte i 2012 at en arbeidsgruppe skulle utarbeide en felles plattform for rammene rundt oppgaveskrivingen. Se punkt 3.1 i notatet for nærmere begrunnelse for tiltaket.

Prosessen ble revitalisert i fakultetsmøtet i 2013, og forslaget forelå i begynnelsen av januar 2014. Det vises til vedlagte notat.

Notatet ble behandlet av dekanmøtet i april 2014, og det ble besluttet at hvert fakultet legger fram for sitt respektive styre de forslagene til læringsmål, instruks for veileder, instruks for sensorer og karakterbeskrivelse som inngår i notatet.

Forutsatt at de styrevedtakene vi ender med er innbyrdes forenlige, vil de tre fakultetene sende likelydende brev til sensorene for masteroppgaver, der vi redegjør for endringene – herunder også for en ny forståelse av karakterskalaen.

Studieutvalget hadde forslaget til uttalelse i sitt møte den 13. mai 2014, og uttalte i sak 31/14 – 1:

> *SU anser innholdet i notatet for å være et godt uttrykk for de rammer som bør ligge om masteroppgaven, og oppfordrer fakultetsstyret til å fatte vedtak som foreslått.*

På denne bakgrunnen inviteres fakultetsstyret til å fatte følgende vedtak:

1. <u>Læringsmål for masteroppgaver.</u>

Følgende punkter skal inngå i læringsmålene for masteroppgaven.

Kunnskaper
Studenten skal tilegne seg

- avansert materiell kunnskap innenfor det fagfeltet masteroppgaven omhandler

- avansert kunnskap om de særskilte metodiske utfordringene på fagområdet
- kunnskap om de etiske spørsmålene som reises innen fagfeltet
- avansert kunnskap om grunnleggende vitenskapsidealer, herunder krav til referanser og respekt for andres arbeider
-

Ferdigheter
Studenten skal være i stand til å

- utforme og analysere en rettslig problemstilling i samsvar med faglige idealer
- bruke juridisk metode på en selvstendig måte
- identifisere, formulere og drøfte rettslige problemstillinger, herunder å disponere stoffet i hovedproblemstillinger, argumentasjon og konklusjoner
- skrive en selvstendig framstilling
- orientere seg i tilfanget av kilder: finne relevante kilder og selvstendig og kritisk skille kilder med akademisk tyngde fra andre
- skille mellom rettsdogmatiske og rettspolitiske analyser i juridisk arbeid, herunder kritisk å vurdere gjeldende rett og drøfte behovet for endringer

Generell kompetanse
Studenten skal etter gjennomført masteroppgave

- kunne anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder innenfor jussen
- kunne formidle omfattende selvstendige arbeider og beherske jussens uttrykksformer
- kunne bidra til nytenking og løsning på nye problemer.

-

2. Instruks for veiledere.

Veiledningen skal følge studenten gjennom alle momentene i læringsmålene..

Veileder må være forberedt på å introdusere studenten for elementære krav til skriftlige arbeider, som krav til kildehenvisninger. Også etiske betraktninger kan være ukjent for studenten, men forutsettes å være innarbeidet i løpet av skriveprosessen.

Veileder skal i innledningsfasen være behjelpelig med å formulere og avgrense problemstillingen som behandles i oppgaven, herunder også å veilede om hva som realistisk kan omhandles innenfor ordgrensen.

Veileder har ikke ansvar for det endelige resultatet; studentenes faglige rekkevidde vil variere, og det er ingen grunn til at ikke dette skal gjenspeiles også i masteroppgaven. Veilederens rolle er å hjelpe studenten til å kunne yte sitt beste.

Veileder kan bistå i utformingen av tema for oppgaven dersom studenten ber om det. Det gjelder både med hensyn til omfang og med hensyn til faglig relevans - er det noe interessant å skrive om her innenfor de rammer som gjelder for en masteroppgave? Likevel bør veilederen mest mulig inspirere studenten til å finne temaer og problemstillinger som studenten selv kan se er viktige og faglig interessante.

3. Instruks for sensorer

Masteroppgave sensureres av to sensorer.

Veileder deltar som hovedregel ikke i sensur av masteroppgaver på 30 studiepoeng, og aldri i sensur av masteroppgaver på 60 studiepoeng.

Vurderingen av masteroppgaven skal knyttes nært til læringsmålene.

Momenter knyttet til metode og kildebruk skal tillegges større vekt – i begge retninger – enn de materielle momentene. For bestått karakter er det likevel et krav at masteroppgaven avdekker *avansert kunnskap* innen temaet, eller innen deler av det.

Evne til å finne frem til og formulere rettslige problemstillinger, herunder skille mellom ulike problemer, prinsipale og subsidiære spørsmål, samt evne til å sette spørsmålene inn i sin rette sammenheng vektlegges i begge retninger.

Momenter som avdekker selvstendighet skal belønnes. Det gjelder for eksempel der studenten behandler et tema som ikke har god dekning i litteraturen, forutsatt at det gjøres på en faglig forsvarlig måte, eller der studenten reiser eller belyser problemstillinger på interessante måter, forutsatt at det gjøres på en faglig forsvarlig måte.

Momenter som viser at studenten har vært i stand til selv å se faglige eller metodiske sammenhenger som ikke leses direkte ut av litteratur eller andre kilder, belønnes. Herunder også blikk for rettspolitiske dimensjoner innenfor oppgavens tema, dog uten å tape av syne grensen mellom vurderingers betydning de lege lata og de lege ferenda.

Evne til å drøfte spørsmål på en faglig forsvarlig og skjønnsom måte, og utnytte det foreliggende rettsstoff og faktum i samsvar med fagets metodiske prinsipper, har også betydning for bedømmelsen. Til dette hører også blikk for hva som er vesentlig i forhold til det som er uvesentlig eller irrelevant, å skille mellom det sikre og det tvilsomme, samt å dimensjonere stoffvalg og proporsjoner i besvarelsen fornuftig.

Der avgrensing er gjort eksplisitt og godt begrunnet, skal det ikke trekkes for manglende behandling av temaer det er avgrenset mot. Dette henger sammen med de begrensinger som ligger i rammen for masteroppgaven.

Evne til framstilling og formidling er et selvstendig mål med oppgaven: Språkbeherskelse, fremstillingsevne, klarhet, oversiktlighet, presisjon og systematisk ryddighet, herunder ryddige kildehenvisninger vektlegges i begge retninger.

4. Karakterbeskrivelser for sensur av masteroppgaver

Alle læringsmålenes momenter skal vurderes, med mindre enkelte unntaksvis er mindre relevante i enkelte typer oppgaver.

A. En fremragende prestasjon. Alle aktuelle momenter i læringsmålene er dokumentert nådd, oppgaven representerer overbevisende argumentasjon og meget god forståelse av fagfeltets tradisjoner. Oppgaven preges av konsistens, god oversikt og språklig klarhet.
B. En meget god prestasjon. Alle aktuelle momenter i læringsmålene er dokumentert nådd. Oppgaven representerer god argumentasjon, og innsikt i fagfeltets forskningstradisjoner. Oppgaven er oversiktlig og preget av språklig klarhet.

C. En god prestasjon. De fleste momentene i læringsmålene er dokumentert nådd, og det er ingen alvorlige mangler i forhold til de øvrige.
D. En prestasjon som preges av mangler med hensyn til selvstendighet og evne til å se sammenhenger. Det kan være mangler ved alle momentene i læringsmålene, men ingen av dem må være alvorlige.
E. En prestasjon preget av alvorlige mangler, men der det likevel er dokumentert kunnskaper, forståelse og ferdigheter over et visst minimum i alle læringsmålene.
F. En prestasjon som ikke oppfyller minstekravene i ett eller flere av læringsmålene.

5. Innsyn i karakter
Veileder gis rutinemessig innsyn i karakteren for kandidater han/hun har veiledet, forutsatt at veilederforholdet ikke formelt er avsluttet før levering.

6. Ikrafttredelse
Ikrafttredelse avtales mellom de tre juridiske fakultetene.

7. Ny versjon av masteroppgaveemnene
De første semestrene denne instruksen om karaktersetting er virksom, bør studentene forsynes med en orientering om at karakterene ikke er helt sammenlignbare med karakterer som har vært gitt før.
Masteroppgaveemnene må få ny versjon i FS, sånn at karaktergrafen som kommer på karakterutskrift og vitnemål, bare nytter den nye versjonen som referansegrunnlag.

Asbjørn Strandbakken
dekan

10.03.2015

for Øystein L. Iversen
fakultetsdirektør

Vedlegg
1. Masteroppgave i rettsvitenskap. Læringsmål, veiledning og sensur. Utredning overlevert dekan Hans Petter Graver den 3. januar 2014
2. Notat fra Juridisk Studentutvalg.

Sak 08/15 03. Februar 2015
Masteroppgaver

Juridisk Studentutvalg diskuterte sensur på masteroppgavene sammen med studieutvalgene i Oslo og Tromsø i høst på Fagråd. Det er en betent sak for utvalgene ettersom ingen ønsker å være det eneste fakultetet som innfører bruk av hele karakterskalaen, og risikerer at deres studenter kan komme dårligere ut enn de studenter ved de andre fakultetene.

Juridisk Studentutvalg er enig i de hensyn som ligger bak prosjektgruppens utredning om innføring av fellestrekk for bl.a. sensur av masteroppgaver ved de tre juridiske fakultetene, slik det fremgår av notatet «Masteroppgaven – veiledning, sensur og karakterer». Det er etter vår mening uheldig dersom praksis i dag er slik at sensorer er bundet til å sette karakterer i den øvre enden av skalaen. Karakter bør settes etter den enkelte kandidats prestasjon, enten den er i nedre eller øvre del av skalaen.

Dersom Fakultetsstyret vedtar endringene prosjektgruppen har foreslått, ønsker Studentutvalget at følgende punkter inkluderes *eksplisitt i vedtaket,* for å sikre at en innføring av bruk av hele karakterskalaen på masteroppgavene ikke skal slå særlig uheldig ut for studentene ved Det Juridiske fakultet i Bergen. Slik notatet fremstår i dag inngår punktet om at vedtaket kun trer i kraft hvis Oslo og Tromsø vedtar karakterbeskrivelsen kun innledningsvis i notatet, men ikke i selve vedtaket.

- Det skal presiseres i veiledningen at hele karakterskalaen *kan* tas i bruk, men at den ikke *må* tas i bruk. Det skal også presiseres i veiledningen at det ikke er et mål med endringen å innføre en normalfordeling. Gauss-kurve skal altså ikke være styrende for sensur av masteroppgavene.

Studentutvalget ønsker med dette punktet å presisere at det ikke skal være tvil om at realitetsendringen utelukkende beror på en *mulighet* til å benytte hele skalaen, dersom sensor anser det riktig ut i fra den enkelte kandidats prestasjon.

- Det aktuelle vedtaket vil potensielt innebære en markant endring i karaktergivningen for enkelte, og det bør derfor stå uttrykkelig og tydelig på vitnemålet at studentene avga sin masteravhandling etter at sensurstandard som åpner for bruk av hele skalaen ble innført, og at dette er endret praksis fra tidligere år.

Studentutvalget mener det er viktig å få dette inn på vitnemålet for å få markert forskjellen i praksis før og etter endringen. Bakgrunnen for dette er at kandidater uteksaminert etter denne endringen kan komme til å konkurrere om samme jobber med kandidater som avla master før disse endringene tiltrådte. Det er dermed viktig for studentene – og derfor også for studentutvalget – å vise arbeidsgivere at karakterkravene på master har blitt strengere enn tidligere. Dette er ikke bare viktig for dem som eventuelt får en dårligere karakter enn de ville gjort med den tidligere ordningen, men også for dem som oppnår gode

resultater ved den nye ordningen. Dette viser at deres avhandling virkelig står til den karakteren de har fått.

Vi mener derfor at punkt syv i vedtaket må utfylles med en ekstra setning hvor endringen klart skal fremgå av vitnemålet. Forslag til endret punkt syv er som følgende:

"De første semestrene denne instruksen om karaktersetting er virksom, bør studentene forsynes med en orientering om at karakterene ikke er helt sammenlignbare med karakter som har blitt gitt før. De endringer som instruksen om karaktersetting medfører skal fremgå av vitnemålet."

- Vedtak i sak 08/15 (03. februar) trer *kun* i kraft dersom fakultetene ved Juridisk fakultet i Tromsø og Juridisk fakultet i Oslo vedtar et likelydende vedtak, som innebærer samme realitetsendring for studentene.

Studentutvalget mener dette er *avgjørende* for om det skal åpnes for bruk av hele karakterskalaen. Ettersom utdannelsene er nokså like og studentene i stor grad konkurrerer om de samme arbeidsplassene, tilsier både likhetshensyn og rettferdighetshensyn at de tre fakultetene bør ha samme sensurstandard på masteroppgaven.

En konsekvens av at de foreslåtte endringene kun innføres ved Det Juridiske fakultet i Bergen, og ikke ved alle fakultetene, kan være at studenter på masterdelen av studiet velger å søke seg over til Oslo for å sikre seg bedre karakter på masteravhandlingen. Fakultetet huser mange studenter som har tilknytning til Oslo-området og vi mener dermed denne bekymringen er reell. En slik konsekvens vil være svært uheldig for fakultetet, og vil ikke føre til at nivået på avhandlingene blir høyere – noe som er et av hovedformålene bak den foreslåtte endringen.

Det kan heller ikke utelukkes at dersom de foreslåtte endringene kun innføres i Bergen, og ikke ved de andre fakultetene, vil nye søkere velge bort Det Juridisk fakultet i Bergen til fordel for andre fakulteter som tilbyr master i rettsvitenskap – med sannsynlighet for høyere karakter på masteravhandlingen.

Dersom Bergen innfører dette uavhengig av de andre fakultetene kan vi fremstå som et mindre attraktivt fakultet enn de øvrige. Spørsmålet er da om vi oppnår målet om å løfte nivået på masteravhandlingene. Studentutvalget er av den oppfatning av at det vil være både i fakultetets og studentenes beste interesse at det stilles like krav til masteravhandlingen, enten den avlegges i Bergen, Tromsø eller Oslo.

Studentutvalget håper at fakultetsstyret er enige i betraktningene nevnt ovenfor. Det er for studentutvalget viktig at punktene presiseres *i selve vedtaket,* og ikke bare i vedlegget.

Med vennlig hilsen

Juridisk Studentutvalg Bergen

Masteroppgave i rettsvitenskap

Læringsmål, veiledning og sensur

Et samarbeidsprosjekt mellom UiO, UiB og UiT.

Utredning overlevert dekan Hans Petter Graver den 3. januar 2014

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag og konklusjoner 8
1.1. Læringsmål 8
1.2. Veiledning 8
1.3. Sensur 8
1.4. Karakterskalaen 8
1.5. Vedlegg 8
2. Gruppens sammensetning og mandat 9
2.1. Sammensetning 9
2.2. Mandat 9
3. Formålet med notatet – avgrensing 10
3.1. Formålet 10
3.2. Avgrensing 11
4. Læringsmål 11
4.1. Gjeldende læringsmål 11
4.1.1. Bergen 11
4.1.2. Oslo 11
4.1.3. Tromsø 12
4.2. Grunnlag for krav til læringsmål 13
4.3. Forslag til læringsmål 14
Kunnskaper 14
Ferdigheter 14
Generell kompetanse 14
4.4. Anvendelsen av læringsmålene 14
5. Veiledning 14
5.1. Veiledning er undervisning 14
5.2. Veileders oppgaver og ansvar 15
5.3. Forslag til instruks for veileder av masteroppgaver 15
6. Sensur 16
6.1. Sammenheng med læringsmål og veiledning 16
6.2. Forslag til instruks for sensur av masteroppgaver 16
7. Generelt om bruk av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaver 17
7.1. Bakgrunnen 17
7.2. Bør bruken av karakterskalaen endres for juridiske masteroppgaver? 18
7.3. Konkret om karaktersetting på masteroppgave 19
7.3.1. Egne fagspesifikke, kvalitative kriterier for karakterer på masteroppgave? 19
7.3.2. Forslag til karakterbeskrivelse for masteroppgaver i rettsvitenskap 19
7.3.3. Karaktersetting på masteroppgaver fra høsten 2014 20
7.3.4. Bør veileder gjøres kjent med karakteren? 20

1. Sammendrag og konklusjoner

1.1.Læringsmål

Notatet presenterer en gjennomgang av eksisterende læringsmål for masteroppgaven ved de tre lærestedene.

Sentralt i kapittelet er spørsmålet om hva læringsmålene skal springe ut av og hva de skal uttrykke.

Kapittel 4.2 presenterer forslag til læringsmål for masteroppgaver.

1.2.Veiledning

I dette avsnittet tar vi sikte på å klarlegge og avgrense veileders ansvar både for prosessen og resultatet. Det skal ikke være tvil om kravet til selvstendighet fra studentens side, på den annen side er veilederen og veiledningen en ressurs som må nyttes best mulig. Masteroppgaven representerer både undervisning og eksamen, veileders plass er på undervisningssiden og han/hun bærer ingen del av ansvaret for resultatet.

Kapittel 5.2 inneholder forslag til instruks for veileder av masteroppgaver.

1.3.Sensur

Det sentrale formålet her er å sikre at normen for sensur samsvarer med læringsmålene og med retningslinjene det veiledes etter.

Kapittel 6.1 presenterer forslag til instruks for sensur av masteroppgaver. En slik instruks må sees i sammenheng med læringsmålene og med karakterbeskrivelsene. Disse momentene til sammen bør etter vår mening gi sensorene et godt grunnlag for å sensurere masteroppgaver.

1.4.Karakterskalaen

Her gjennomgås karaktersystemets anvendelse på masteroppgaver gjennom ti år. Vi peker på de svakhetene som er blitt avdekket og vi søker å avhjelpe disse.

Arbeidsgruppens forslag til spesifikke karakterbeskrivelser for masteroppgaver fins i kapittel 7.3.1. Vi foreslår også at det fra høsten 2014 presenteres en "ny standard" for sensur av masteroppgaver, der det legges vekt på at hele skalaen skal tas i bruk, og at læringsmålene skal være en eksplisitt norm for sensuren.

1.5.Vedlegg

Vedlegg 1: Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk

Vedlegg 2: Universitets- og Høyskolerådets "Informasjon om det norske karaktersystemet"

Vedlegg 3: Universitets- og Høyskolerådet: Generelle kvalitative karakterbeskrivelser

Vedlegg 4: Retningslinjer for karaktergiving for juridiske fag, utarbeidet av dekanene ved de tre juridiske fakultetene etter initiativ fra Nasjonalt fakultetsmøte for juridiske fag (2003)

Vedlegg 5: Detaljert karakteroversikt for masteroppgaver i rettsvitenskap 2008 – 2013

2. Gruppens sammensetning og mandat

2.1. Sammensetning

Gruppen bak notatet her er satt sammen av studiedekanene fra de tre juridiske fakultetene (for Bergens vedkommende representert ved dekanen).

- Kåre Lilleholt, JUS/UiO
- Asbjørn Strandbakken, JUS/UiB
- Markus Hoel Lie, JUS/UiT-Nau
- Johanne Spjelkavik JUS/UiB/studieadministrasjon (gruppens sekretær)

Gruppen tok over arbeidet etter forgående studiedekaner:

- Studiedekan Kirsten Sandberg, Det juridiske fakultet i Oslo
- Studiedekan Knut Martin Tande, Det juridiske fakultet i Bergen
- Studiedekan Lena Lauritsen Bendiksen, Det juridiske fakultet i Tromsø

2.2. Mandat

Mandatet som ble gitt den opprinnelige gruppen, er videreført. Mandatet er fastsatt av dekan Asbjørn Strandbakken ved Det juridiske fakultet i Bergen, etter avtale med de øvrige dekanene.

Opprinnelig frist er ikke overholdt, men gruppen tar sikte på å sluttføre arbeidet sånn at nye retningslinjer kan iverksettes fra og med studieåret 2014/2015.

Koordinering av masteroppgaver: Veiledning, skriving og sensur

Oppnevning av en arbeidsgruppe

Til avklaring av enkelte problemstillinger knyttet til masteroppgave i masterstudiet i rettsvitenskap ved de tre juridiske fakultetene, har dekanen ved Det juridiske fakultet i Bergen nedsatt en arbeidsgruppe, etter avtale i dekanmøtet i april 2013.

Det er en målsetning at arbeidet med masteroppgaver, både for veileder, student og sensor, skal ha klare fellestrekk mellom de tre juridiske fakultetene. Det begrunnes i at så vel studentenes arbeidsmarked, som tilfanget av veiledere og sensorer i stor grad er felles.

Arbeidsgruppen består av

- Studiedekan Kirsten Sandberg, Det juridiske fakultet i Oslo
- Studiedekan Knut Martin Tande, Det juridiske fakultet i Bergen
- Studiedekan Lena Lauritsen Bendiksen, Det juridiske fakultet i Tromsø
- Rådgiver Johanne Spjelkavik, Det juridiske fakultet i Bergen, som også er arbeidsgruppens sekretær.

Arbeidsgruppens mandat

- Utforme læringsmål for masteroppgaven knyttet til kvalifikasjonskravene i Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk.
- Beskrive veileders oppgave og ansvar og relatere det til læringsmålene, samt avklare forholdet mellom veiledning og krav til selvstendighet.
- Utforme «sensorveiledning» for masteroppgaver. Denne skal ha form av en instruks til sensorene, og være nært knyttet til læringsmålene. Her skal også inngå en beskrivelse av hvordan karakterskalaen skal nyttes ved sensur av masteroppgaver.

- Lage forslag til en «håndbok» for masteroppgaven, der de tre elementene over er omfattet, sammen med informasjon til studentene om hva de vil møte av forventninger og oppfølging i skriveprosessen.

Arbeidsgruppens frist

Arbeidsgruppen avgir sin innstilling til Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag v/dekan Hege Brækhus senest 1. oktober 2013.

Til grunn for arbeidet legges problembeskrivelser som framkommer i notatet «Masteroppgaven – veiledning, sensur og karakterer». Arbeidsgruppen er fri til å utvide problembeskrivelsen der den ser behov for det.

Bergen, 25. april 2013
Asbjørn Strandbakken
Dekan

3. Formålet med notatet – avgrensing

3.1. Formålet

Formålet er å samordne på to arenaer:

Læringsmål, veiledning og sensur må samordnes innbyrdes. Dette behovet er ikke masteroppgaven alene om, men det framstår i et litt annet format her, fordi både undervisning og sensur er individuelt rettet og mangler flere av de holdepunktene andre emner har for likebehandling og nivellering. Også for studentene er masteroppgaven i de aller fleste tilfellene i utgangspunktet uten referanserammer – for de fleste er det å skrive masteroppgave noe de gjør bare én gang, og de har følgelig også større behov for informasjon om dette emnet, enn om andre emner som har mer til felles med hverandre – i alle fall strukturelt.

«Pakken» må samordnes mellom fakultetene i en viss grad. Det henger sammen med at både veiledere og sensorer i noen grad er felles for de tre fakultetene. Videre henger det sammen med at for studenter og dels også for arbeidsgivere tillegges masteroppgaven stor vekt i vurderingen av måloppnåelse for studiet – det er derfor av interesse at de tre juristutdanningene er samsnakket på dette området.

Videre ønsker arbeidsgruppen å raffinere læringsmålene for masteroppgaven, i en erkjennelse av det er nettopp i oppgaveskrivingen sentrale mål i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (vedlagt) skal realiseres. Rammeverket stiller andre krav til masteroppgaven enn det vi har sett for oss tidligere, disse skal formuleres og det skal legges til rette for at de kan nås.

Det fins erfaringer som tilsier at det blant både veiledere og sensorer – formodentlig også blant studenter – hersker ulike oppfatninger om hvilke krav som stilles til masteroppgaven. Det gjenspeiles i usikkerhet rundt veileders oppgave og ansvar, rundt forventninger til studentens selvstendighet og faglige prestasjoner, og til sist også rundt sensors arbeid – jf. at det i masteroppgavesensur ikke er noen ekvivalent til en sensorveiledning. Arbeidsgruppen håper å kunne bidra til klarhet rundt forventninger og roller for student, veileder og sensor.

Til sist stikker gruppen hånden inn i et vepsebol, og drøfter bruken av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaver. Det har vært uttalt politikk fra lærestedene at det ikke ville være overraskende om tyngden av karakterer viser seg å samles i det øvre sjikt av skalaen. Samtidig har Universitets- og Høyskolerådet arbeidet for at hele skalaen skal tas i bruk. Dette skismaet står fortsatt uavklart – det er uheldig, ettersom det åpner for at ulike forståelser av karakterskalaen kan eksistere ved siden av hverandre samtidig.

3.2. Avgrensing

Notatet tar ikke sikte på en full uniformering av rammene rundt masteroppgavene ved de tre fakultetene. For eksempel vil lokale fagmiljøer, kulturer, tradisjoner og ulik vektlegging av elementene som utgjør de samlete kvalifikasjonene, helt legitimt komme til uttrykk i form av forskjeller i både mål og midler i undervisningen – også i masteroppgaven.

Det er imidlertid av interesse at alle har inngående kjennskap til hverandres standpunkter og praksis – og for noen temaer (for eksempel bruk av karakterskalaen) vil gruppen presse på for å oppnå omforente retningslinjer og felles praksis. Det siste henger sammen med at karakterskalaen er felles, og at sensorer i en viss utstrekning også er det.

4. Læringsmål

4.1. Gjeldende læringsmål

Alle de tre juridiske fakultetene har utformet læringsmål for masteroppgaven:

4.1.1. Bergen

Ferdigheter

Gjennom arbeidet med masteroppgaven skal studenten ha utviklet evne til å utforme og analysere rettsvitenskapelige problemstillinger i samsvar med vitenskapelige idealer.

Studenten skal særlig ha utviklet selvstendighet i valg av metode for å belyse de rettsvitenskapelige problemstillingene masteroppgaven omhandler.

Studenten skal også ha styrket evnen til å foreta gode valg knyttet til forskingsetiske problemstillinger i praktisk forskingsvirksomhet.

Generell kompetanse

Gjennom arbeidet med masteroppgaven skal studenten ha opparbeidet en generell evne til å gjennomføre et selvstendig forskingsarbeid innenfor rammen av de eksisterende forskningstradisjoner. Studenten skal også ha opparbeidet evne til å analysere juridiske problemstillinger ut fra en dypere forståelse av juridisk metode og analyse, med høyere kvalitet på de juridiske vurderingene som resultat. (Emneside - http://www.uib.no/emne/JUS399)

4.1.2. Oslo

Fra emnesiden: http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR5030/index.html

Hva lærer du?

Arbeidet med masteroppgaven skal lære studenten å skrive en selvstendig fremstilling av et juridisk eller delvis juridisk emne innenfor en passende ramme i omfang og tid. Oppgaven skrives i malen for masteroppgaver

Fra Reglement for masteroppgaver i rettsvitenskap:
http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR5030/reglement/Reglementmasteroppgaverrettsvitenskap.html

§ 2 Læringsmål

Målsettingen med det selvstendige arbeidet er å sikre det faglige nivået i høyere grads utdanning.

Arbeidet med masteroppgaven skal lære studenten å skrive en selvstendig fremstilling av et juridisk eller delvis juridisk tema innenfor en passende ramme i omfang og tid.

Masteroppgaven skal være skrevet for jurister uten spesiell kjennskap til vedkommende fagområde, og skal være vel dokumentert, ved at studenten har gjort seg kjent med og anvender de alminnelige reglene om kildehenvisninger og litteraturliste. Det legges vekt på evne til å formulere klare problemstillinger og å gjennomføre relevante drøftinger og resonnementer. Det er ikke nødvendig at masteroppgaven tilfører fagområdet ny faglig kunnskap.

Det er studentens eget ansvar å oppsøke og nyttiggjøre seg veiledning samt sørge for fremdrift i arbeidet. Den formaliserte veiledningen fra fakultetets side er begrenset til et fastsatt antall timer, men studenten kan benytte seg av annen veiledning og hjelp så fremt det redegjøres for det ved innleveringen.

4.1.3. Tromsø

Målsettingen med masteroppgaven er å gi studentene trening i bearbeidelse og fremstilling av større juridiske eller delvis juridiske problemstillinger, basert på en selvstendig analyse av tema og kildemateriale. Masteroppgaven skal i tillegg bidra til å gi studentene en faglig fordypning i et særskilt emne. Oppgaven utgjør sammen med valgfagene studentenes valgfrie fordypning. (§ 11 i reglement for den valgfrie delen av masterstudiet i rettsvitenskap http://uit.no/ansatte/organisasjon/artikkel?p_menu=42427&p_document_id=80597&p_dimension_id=88177)

Kunnskap:
Etter bestått masteroppgave skal studenten ha:
- Avansert kunnskap om bearbeidelse og fremstilling av større juridiske eller delvis juridiske problemstillinger.
- Avansert kunnskap i juridisk metode med sikte på å foreta selvstendig analyse av tema og kildemateriale, herunder avansert kunnskap om henvisninger til rettslige kilder.
- Avansert faglig kunnskap i et særskilt juridisk (eller delvis juridisk) emne.
- Kunnskap om etiske dilemmaer i juridisk forskning.

Ferdigheter:
Etter bestått masteroppgave skal studenten kunne:

- Identifisere, formulere og drøfte rettslige problemstillinger på grunnlag av et større rettslig kildemateriale, herunder evne til å dele problemstillinger opp i underproblemstillinger.
- Anvende norske og/eller internasjonale rettskilder på en kritisk og selvstendig måte.
- Argumentere åpent og mest mulig fullstendig med presise og etterprøvbare kildehenvisninger.
- Fremstille en større juridisk utredning på minimum 12 000 ord og maksimum 18 000 ord.
- Skille mellom rettsdogmatiske og rettspolitiske analyser i juridisk arbeid, herunder kritisk vurdere gjeldende rett og drøfte behovet for endringer.
- Fremstille og kommunisere rettslige resonnementer på en tydelig og presis måte, skriftlig til fagfellesskapet.
- Identifisere og forstå samfunnsmessig relevans av de(n) rettslige problemstillingen(e) som utredes.

Vi ser at læringsmålene er noe ulikt utformet, men har felles at de ikke gir mye informasjon om hvordan en god måloppnåelse ser ut, når prestasjonen vurderes av veileder, student og sensor.

I tillegg fins noe informasjon som distribueres til studentene og noen retningslinjer til sensorene; av disse kan man utlede noe om læringsmål, men de framstår da knapt som læringsmål.

4.2. Grunnlag for krav til læringsmål

Her skiller vi mellom sentrale og lokale grunnlag; de sentrale tar vi i denne sammenhengen for gitt – de lokale anser vi at vi må kunne endre og tilpasse slik det måtte vise seg nødvendig for å nå de målene enhetene blir enige om på grunnlag av notatet her.

Grunnleggende om masteroppgaven: Masteroppgaven skal være studentens selvstendige arbeid. Den representerer både en læringsprosess og en prøvingsform.

I forskrift om krav til mastergrad heter det i § 6: «Det selvstendige arbeidet skal vise forståelse, refleksjon og modning.» Arbeidet skal være på 20 – 60 studiepoeng i mastergrad på 300 studiepoeng. «Det selvstendige arbeidet» er masteroppgaven – krav om masteroppgave i graden er nedfelt i § 4 i samme forskrift. Forskriften gir ellers ikke veiledning om utforming eller innhold i masteroppgaven – i god overensstemmelse med institusjonenes og enhetenes faglige autonomi, Universitets- og høyskoleloven § 1-5.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk fastsetter en rekke målkrav for sertifisering som master – herunder master i rettsvitenskap. Disse kravene kan ikke uten videre transformeres til å gjelde enkeltemner, men også her står masteroppgaven i en særstilling: For det første er den «kronen på verket» i studiet og en rekke tråder skal samles der. Den andre siden av dette er at det som ikke er oppnådd tidligere i studiet, må puttes inn her. For det andre står masteroppgaven i en særstilling på grunn av den spesielle formen: Et stort skriftlig arbeid, og en sammenhengende fordypning over ett semester, eller unntaksvis to. For det tredje er masteroppgaven den mest utpregete arenaen for studentens møte med forskningen. Dette innebærer både at vi må stille store krav til hvordan vi formulerer målsetningen med masteroppgaven, og at masteroppgaven gir gode muligheter for å oppfylle rammeverkets kvalifikasjonskrav.

Institusjonenes lokale forskrifter, eventuelt andre reglementer og retningslinjer, praksiser og veiledninger mv, gir i varierende grad – direkte og indirekte – signaler om forventninger knyttet til

læringsutbyttet av masteroppgaven. Det trekkes veksler på dette materialet, men det sees ikke som begrensende – forslaget til læringsmål som settes fram her, er utarbeidet med sikte på en optimal utforming av dette unike emnet, og med færrest mulig formelle begrensinger.

4.3. Forslag til læringsmål

Kunnskaper
Studenten skal tilegne seg

- avansert materiell kunnskap innenfor det fagfeltet masteroppgaven omhandler
- avansert kunnskap om de særskilte metodiske utfordringene på fagområdet
- kunnskap om de etiske spørsmålene som reises innen fagfeltet
- avansert kunnskap om grunnleggende vitenskapsidealer, herunder krav til referanser og respekt for andres arbeider

Ferdigheter
Studenten skal være i stand til å

- utforme og analysere en rettslig problemstilling i samsvar med faglige idealer
- bruke juridisk metode på en selvstendig måte
- identifisere, formulere og drøfte rettslige problemstillinger, herunder å disponere stoffet i hovedproblemstillinger, argumentasjon og konklusjoner
- skrive en selvstendig framstilling
- orientere seg i tilfanget av kilder: finne relevante kilder og selvstendig og kritisk skille kilder med akademisk tyngde fra andre
- skille mellom rettsdogmatiske og rettspolitiske analyser i juridisk arbeid, herunder kritisk å vurdere gjeldende rett og drøfte behovet for endringer

Generell kompetanse
Studenten skal etter gjennomført masteroppgave

- kunne anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder innenfor jussen
- kunne formidle omfattende selvstendige arbeider og beherske jussens uttrykksformer
- kunne bidra til nytenking og løsning på nye problemer.

4.4. Anvendelsen av læringsmålene

Læringsmålene som er foreslått her, bør være "stammen" i læringsmålene for masteroppgaven ved alle tre lærestedene. Det bør være rom for tilføyelser og justeringer der de enkelte læresteder anser at slike vil styrke læringsmålene og deres posisjon overfor studenter, veiledere og/eller sensorer.

5. Veiledning

5.1. Veiledning er undervisning

Veiledningen er masteroppgavens (emnets) *undervisningsform* – ved siden av selvstudier og bearbeidelse av tilbakemeldinger.

Fra læringsmålene må forbindelsen være nokså kort og direkte til innholdet i veiledningen. Vi må stille de samme kravene til sammenheng mellom læringsmål og veiledning som vi stiller til sammenhengen mellom læringsmål og undervisning i andre emner. Det særegne her er at

masteroppgaven stiller mer eksplisitte krav til studentens *selvstendighet* – noe som også stiller veileder i en litt annen posisjon enn undervisere ellers.

5.2. Veileders oppgaver og ansvar

Masteroppgaven er studentens selvstendige arbeid. Den er både en læreprosess og en prøvingsform. Emnet står i den særstilling at studenten har en personlig veileder som forutsetningsvis besitter adskillig materiell og metodisk kompetanse innen hele læringsmålets spekter. Innenfor disse rammene skal veiledningsprosessen foregå.

Veileder skal være en støtte for studenten i dennes selvstendige arbeid med masteroppgaven. Veiledning er undervisning, og veileders målsetning bør være å inspirere studenten til å prestere på sitt aller beste. Veiledningen vil normalt være både generell og konkret: generell i den forstand at studenten skal lære å formulere problemstillinger, finne frem til relevant materiale og bruke dette i selvstendige drøftelser; konkret i den forstand at det i enkelte sammenhenger er mer effektivt å vise enn å forklare. Sluttresultatet skal være studentens selvstendige arbeid, og det skal bedømmes på bakgrunn av at studenten har hatt tilgang til kvalifisert veiledning.

Veileder skal ikke "skrive oppgaven for studenten" – heller ikke deler av den. Veileder skal påpeke feil og svakheter i arbeidet studenten presenterer og skal også kunne gi konkrete anbefalinger, uten at dette kommer i konflikt med kravet til selvstendighet. Slike tips er noen ganger nødvendig for at studenten skal forstå hva som er problemet og vil andre ganger kunne gi inspirasjon til å gå noen skritt videre. Studenten skal selv arbeide videre med teksten for å innarbeide de foreslåtte endringer på en god måte. Erfaringsmessig vil svakere studenter mange ganger ikke klare å ta til seg forslagene, mens sterkere studenter i større grad vil kunne nyttiggjøre seg slike innspill. Det er derfor ikke så stor risiko for at veileder hjelper studenten til en "ufortjent" god karakter ved å gi konkrete innspill. Slike kommentarer kan gjerne gis i en spørrende form.

5.3. Forslag til instruks for veileder av masteroppgaver

Veiledningen skal følge studenten gjennom alle momentene i læringsmålene.

Veileder må være forberedt på å introdusere studenten for elementære krav til skriftlige arbeider, som krav til kildehenvisninger. Også etiske betraktninger kan være ukjent for studenten, men forutsettes å være innarbeidet i løpet av skriveprosessen.

Veileder skal i innledningsfasen være behjelpelig med å formulere og avgrense problemstillingen som behandles i oppgaven, herunder også å veilede om hva som realistisk kan omhandles innenfor ordgrensen.

Veileder har ikke ansvar for det endelige resultatet; studentenes faglige rekkevidde vil variere, og det er ingen grunn til at ikke dette skal gjenspeiles også i masteroppgaven. Veilederens rolle er å hjelpe studenten til å kunne yte sitt beste.

Veileder kan bistå i utformingen av tema for oppgaven dersom studenten ber om det. Det gjelder både med hensyn til omfang og med hensyn til faglig relevans - er det noe interessant å skrive om her innenfor de rammer som gjelder for en masteroppgave? Likevel bør veilederen mest mulig inspirere studenten til å finne temaer og problemstillinger som studenten selv kan se er viktige og faglig interessante.

6. Sensur

6.1.Sammenheng med læringsmål og veiledning

Det er av stor betydning at den normen det veiledes etter samsvarer med normen det sensureres etter og at begge gjenspeiler læringsmålene. Vi mener derfor at det bør utformes et forslag til instruks for sensur av masteroppgaver.

6.2.Forslag til instruks for sensur av masteroppgaver

Masteroppgave sensureres av to sensorer.

Veileder deltar som hovedregel ikke i sensur av masteroppgaver på 30 studiepoeng, og aldri i sensur av masteroppgaver på 60 studiepoeng.

Vurderingen av masteroppgaven skal knyttes nært til læringsmålene.

Momenter knyttet til metode og kildebruk skal tillegges større vekt – i begge retninger – enn de materielle momentene. For bestått karakter er det likevel et krav at masteroppgaven avdekker *avansert kunnskap* innen temaet, eller innen deler av det.

Evne til å finne frem til og formulere rettslige problemstillinger, herunder skille mellom ulike problemer, prinsipale og subsidiære spørsmål, samt evne til å sette spørsmålene inn i sin rette sammenheng vektlegges i begge retninger.

Momenter som avdekker selvstendighet skal belønnes. Det gjelder for eksempel der studenten behandler et tema som ikke har god dekning i litteraturen, forutsatt at det gjøres på en faglig forsvarlig måte, eller der studenten reiser eller belyser problemstillinger på interessante måter, forutsatt at det gjøres på en faglig forsvarlig måte.

Momenter som viser at studenten har vært i stand til selv å se faglige eller metodiske sammenhenger som ikke leses direkte ut av litteratur eller andre kilder, belønnes. Herunder også blikk for rettspolitiske dimensjoner innenfor oppgavens tema, dog uten å tape av syne grensen mellom vurderingers betydning de lege lata og de lege ferenda.

Evne til å drøfte spørsmål på en faglig forsvarlig og skjønnsom måte, og utnytte det foreliggende rettsstoff og faktum i samsvar med fagets metodiske prinsipper, har også betydning for bedømmelsen. Til dette hører også blikk for hva som er vesentlig i forhold til det som er uvesentlig eller irrelevant, å skille mellom det sikre og det tvilsomme, samt å dimensjonere stoffvalg og proporsjoner i besvarelsen fornuftig.

Der avgrensing er gjort eksplisitt og godt begrunnet, skal det ikke trekkes for manglende behandling av temaer det er avgrenset mot. Dette henger sammen med de begrensinger som ligger i rammen for masteroppgaven.

Evne til framstilling og formidling er et selvstendig mål med oppgaven: Språkbeherskelse, fremstillingsevne, klarhet, oversiktlighet, presisjon og systematisk ryddighet, herunder ryddige kildehenvisninger vektlegges i begge retninger.

7. Generelt om bruk av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaver

7.1. Bakgrunnen

Skalaen A–E ble innført for universitet og høyskoler fra 2003. Av Universitets- og høyskolerådet blir skalaen beskrevet som en absolutt, kriteriebasert skala, til forskjell fra den relative ECTS-skalaen (som er en omregningsskala for sammenligning av ulike lands karaktersystemer).[1] Universitets- og høyskolerådet har laget generelle kvalitative beskrivelser av de enkelte karakternivåene.[2] For de enkelte fagområder kunne det lages utfyllende beskrivelser, og dekanene ved de tre juridiske fakultetene foreslo retningslinjer for karaktergivningen i 2003.[3]

På et tidlig tidspunkt ble det fra Oslo-fakultetet sendt et skriv til sensorene hvert semester hvor det ble forklart at det på grunn av veiledning og arbeidsinnsats ville være forklarlig hvis mange av oppgavene fikk karakterer i det øvre sjiktet. Etter hvert ble et tilsvarende skriv sendt ut til sensorene også ved fakultetet i Bergen. Skrivet har nok vært medvirkende til at karakterene A og B har vært benyttet i langt høyere grad for masteroppgaven enn for andre emner i jusstudiet.

En oversikt over karakterfordelingen for masteroppgaven ved de tre fakultetene for perioden 2008–2013[4] ser slik ut:

	UiO						UiB						UiT[5]					
	A	B	C	D	E	F	A	B	C	D	E	F	A	B	C	D	E	F
30 sp	44	37	14	4	1	0	44	35	16	4	1	0	41	30	18	8	1	1
60 sp	77	16	3	2	1	1	87	13	0	0	0	0	36	27	21	6	6	3

Tabellen viser prosentvis fordeling av bokstavkarakterer gitt for masteroppgaver på 30 og 60 studiepoeng de fem siste årene (fra og med høstsemesteret 2008 til og med vårsemesteret 2013). Detaljert oversikt er tatt med som vedlegg 5.

Vi ser at av "vanlige" masteroppgaver (30 studiepoeng) er hhv 44, 44 og 41 % vurdert til karakteren A i perioden. For store masteroppgaver (60 studiepoeng) er variasjonen større – her skal man ta i betraktning at Bergen har en ordning som innebærer at man må søke om å få skrive stor oppgave, og det er karakterkrav for å få det innvilget – resultatene er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Bruken av karakterskalaen for masteroppgaver har vært omdiskutert gjennom flere år for mange fagområder. Dette har vært tema blant annet på Universitets- og høyskolerådets årlige karakterkonferanser, og flere karakterundersøkelser har vært gjennomført.[6]

---

[1] Se «Informasjon om det norske karaktersystemet» fra Universitets- og Høyskolerådet (vedlegg 2).
[2] Se «Generelle, kvalitative beskrivelser for det enkelte karaktertrinn» fra Universitets- og Høyskolerådet (vedlegg 3).
[3] Se «Retningslinjer for karaktergivning i juridiske fag» gjengitt fra Tromsøs hjemmesider (vedlegg 4).
[4] Fra og med høstsemesteret 2008 til og med vårsemesteret 2013.
[5] For Tromsø har vi tall fra og med høsten 2009.
[6] Se for eksempel materiale fra karaktersamlingen i 2013.

Universitets- og høyskolerådets styre vedtok i 2010 å beholde gjeldende generelle karakterbeskrivelser inntil institusjonene hadde fått erfaring med gjennomføringen av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (noe som har sammenheng med et forslag om å knytte karakterbeskrivelsene til kvalifikasjonsrammeverket). Samtidig anmodet styret om at det ble laget fag- og nivåspesifikke beskrivelser.[7]

Etter forslag fra en arbeidsgruppe i Universitets- og høyskolerådet skal det i vitnemål og karakterutskrifter tas inn karaktertabeller som viser karakterfordelingen for det aktuelle emnet.[8] Dette tiltaket blir gjennomført i nær fremtid.

7.2. Bør bruken av karakterskalaen endres for juridiske masteroppgaver?

Bruen av karakterskalaen på masteroppgavene bør være den samme ved alle de tre juridiske fakultetene. Utdanningen er hovedsakelig den samme, og studentene konkurrerer i høy grad om de samme arbeidsplassene. Både for studentene og for avtakerne vil det være en fordel om eksamensresultatene fra de tre fakultetene kan sammenlignes på grunnlag av karakterene.

Dagens praksis der de to beste karakterene blir brukt i langt større grad enn for de andre emnene i studiet byr på problemer av flere slag.

Selv om karakterskalaen anses som absolutt og kriteriebasert, kan det sies at det er misvisende når de to øverste trinnene i en femdelt skala blir så dominerende. En karakterskala vil unngåelig få et innslag av sammenligning. Allerede et uttrykk som «fremragende», som i dag skal være hovedkriteriet for karakteren A, er etter sitt eget innhold relativt (rager frem foran hva?). Videre er det neppe heldig å se det slik at karakterene skal angi den enkelte students relative prestasjoner for de enkelte fag; en påpekning av at karakterene blir bedre fordi studenten arbeider mye med masteroppgavene, blir derfor ikke helt treffende. En god karakter vil normalt bli oppfattet slik at studenten har gjort det godt i sammenligning med andre studenter i den samme gruppen.

Innvendingene ovenfor faller i noen grad bort hvis vitnemål og karakterutskrifter utstyres med karakterstatistikk for de enkelte emner. Da vil det fremgå at A og B er nokså vanlige karakterer på masteroppgavene.

En annen innvending som derimot ikke faller bort med statistikk i vitnemålet, er at karakterene er lite egnet til skille mellom studentene hvis bare mindre del av skalaen brukes i praksis. Noe spissformulert kan det sies slik at karakterene ikke er egnet til å vise hvilke studenter som hører til de 8–10 prosent beste, hvis karakteren A gis til en langt større prosentandel. Dette kan være en ulempe både for avtakerne og for de studentene som har de beste prestasjonene. Muligens kan det også sies at karaktersystemet ikke motiverer til ekstra innsats så lenge de beste karakterene kan oppnås med en middels innsats. Hensynet til mer informativ karaktersetting og til belønning av ekstra innsats taler for at hele karakterskalaen tas i bruk også for masteroppgaven.

En overgang til å gi bare bestått eller ikke bestått vil imøtekomme innvendingen om at dagens karaktergivning kan virke misvisende, men en slik ordning ville ikke kunne tjene til å gi bedre

---

[7] Se opplysninger på Universitets- og Høyskolerådet sine sider om karaktersystemet. http://www.uhr.no/ressurser/temasider/karaktersystemet_1

[8] Se «Informasjon om det norske karaktersystemet» s. 2.

informasjon om nivået og til å belønne ekstra innsats. Kvaliteten på oppgavene vil da sannsynligvis gå ned, og læringsutbyttet reduseres.

Omlegging av bruken av en karakterskala innebærer alltid et problem med sammenligning av resultater før og etter omleggingen. Hvis nye vitnemål og utskrifter inneholder karakterstatistikk for emnet, og denne statistikken bare omfatter karakterer etter omleggingen, vil de nye dokumentene isolert sett gi korrekt informasjon. For å unngå uheldige slutninger i situasjoner der nye og gamle dokumenter sammenlignes, bør de nye vitnemålene – og vel også karakterutskriftene – opplyse med rene ord at bruken av karakterskalaen for masteroppgavene ble lagt om fra et bestemt tidspunkt.

Etter dette må anbefalingen bli at de tre fakultetene legger om bruken av karakterskalaen for masteroppgavene, at vitnemål og karakterutskrifter inneholder statistikk som omfatter tiden etter omleggingen, og at vitnemål og karakterutskrifter opplyser om at bruken av skalaen er lagt om.

7.3. Konkret om karaktersetting på masteroppgave

7.3.1. Egne fagspesifikke, kvalitative kriterier for karakterer på masteroppgave?

Det kan være nødvendig å utarbeide egne fagspesifikke, kvalitative kriterier for anvendelse av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaven.

For MNT-fagene (matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag) er nye felles retningslinjer for karaktersetting på masteroppgaver gjort gjeldende fra høsten 2012. De ble utviklet av en arbeidsgruppe som også presenterte sensor-/veiledervurdering og et standardisert sensurskjema. Resultatet av dette arbeidet er tilgjengelig på Universitets- og Høyskolerådets nettsider.[9] Modellen de har bygget opp, kan gi nyttige referansepunkter også til arbeidet med juridiske masteroppgaver.

7.3.2. Forslag til karakterbeskrivelse for masteroppgaver i rettsvitenskap

Alle læringsmålenes momenter skal vurderes, med mindre enkelte unntaksvis er mindre relevante i enkelte typer oppgaver.

G. En fremragende prestasjon. Alle aktuelle momenter i læringsmålene er dokumentert nådd, oppgaven representerer overbevisende argumentasjon og meget god forståelse av fagfeltets tradisjoner. Oppgaven preges av konsistens, god oversikt og språklig klarhet.
H. En meget god prestasjon. Alle aktuelle momenter i læringsmålene er dokumentert nådd. Oppgaven representerer god argumentasjon, og innsikt i fagfeltets forskningstradisjoner. Oppgaven er oversiktlig og preget av språklig klarhet.
I. En god prestasjon. De fleste momentene i læringsmålene er dokumentert nådd, og det er ingen alvorlige mangler i forhold til de øvrige.
J. En prestasjon som preges av mangler med hensyn til selvstendighet og evne til å se sammenhenger. Det kan være mangler ved alle momentene i læringsmålene, men ingen av dem må være alvorlige.

---

[9] Rapporten: http://www.uhr.no/documents/Karakter_masteroppgaver_NfmNrt.pdf Karakterbeskrivelsene: http://www.uhr.no/documents/vedlegg1_Karakterbeskrivelse_masteroppgave.pdf Sensorvurdering: http://www.uhr.no/documents/vedlegg2_Sensorvurdering.pdf Veiledervurdering: http://www.uhr.no/documents/vedlegg3_Veiledervurdering.pdf

K. En prestasjon preget av alvorlige mangler, men der det likevel er dokumentert kunnskaper, forståelse og ferdigheter over et visst minimum i alle læringsmålene.
L. En prestasjon som ikke oppfyller minstekravene i ett eller flere av læringsmålene.

7.3.3. Karaktersetting på masteroppgaver fra høsten 2014

Fra høsten 2014 vil de tre juridiske fakultetene gi nye instrukser til sensorene om hvordan karakterskalaen skal nyttes for masteroppgaver. Instruksen vil baseres på en felles del, der bl.a. bruken av karakterskalaen inngår, og – eventuelt – en spesifikk del der bl.a. de lokale læringsmålene inngår (med mindre det oppnås enighet om likelydende instrukser og retningslinjer).

Fra samme tidspunkt vil karakterutskrifter og vitnemål være utstyrt med et lite søylediagram for hver karakter. Det viser fordelingen av karakterer i det aktuelle emnet over de siste fem årene (eller kortere, der emnet er nyere).

Samlet sett vil dette innebære en omlegging av praksis, der de spesielle kvalitative karakterbeskrivelsene for masteroppgaver er det sentrale elementet, sammen med en spesifikk oppfordring til sensorene om å nytte hele karakterskalaen. På den bakgrunn vil det bli utformet en kortfattet informasjon som kandidatene kan legge ved vitnemålet sitt, for å dokumentere at normen for karaktersetting er en annen fra og med høsten 2014.

7.3.4. Bør veileder gjøres kjent med karakteren?

Det kan være av interesse for veileder å få kjennskap til hvilken karakter en masteroppgave endte med. Det kan være til stor hjelp i hans/hennes eget arbeid med å utvikle sin kompetanse som veileder, idet han/hun får muligheten til å kalibrere sin oppfatning av både veiledningen og kandidaten ut fra det nivået sensorene opererer med.

På den annen side vil antakelig enkelte studenter anse karakteren som gjeldende deres "personlige forhold" og ikke ønske den formidlet til veileder. Etter forvaltningsloven kan karakteren neppe sees som "noens personlige forhold" (med mulig unntak for strykkarakter?) - jf. at offentleglova opererer med innsyn i karakterer som hovedregel; unntaksbestemmelsen som hjemler skjerming fins i § 26.

Offentleglova § 26 første ledd sier om karakterer at det kan gjøres "unntak frå innsyn for karakterar og vitnemål frå utdanning". § 11 pålegger oss å vurdere merinnsyn dersom vi benytter anledningen til å gjøre unntak fra innsyn. I denne vurderingen skal det gjøres en interesseavveiing. Her vil hensynet til veileders behov for tilbakemelding veie tungt – mens allmennhetens interesse neppe kan tillegges vekt, sånn at vurderingen her ikke vil medføre full offentlighet rundt karakterer på masteroppgaver.

Innsyn er altså hovedregelen, også for karakterer. Sammen med veileders legitime behov for å kunne bedømme sin egen innsats, blir dette avgjørende for vurderingen: Veileder bør gis innsyn i karakteren som settes på masteroppgave han/hun har veiledet.

Neste spørsmål blir da: Skal veileder gis innsyn på forespørsel, eller skal det gis rutinemessig? Det er enighet i utvalget om at de hensynene som ivaretas ved at veileder gis innsyn, veier så tungt at innsyn bør gis rutinemessig.

Vedlegg 1 - Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk

En kandidat med fullført kvalifikasjon skal ha følgende totale læringsutbytte definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

KUNNSKAP

Bachelor (1. syklus)	Master (2. syklus)	Ph.d. (3. syklus)
Kandidaten…	*Kandidaten…*	*Kandidaten…*
- har bred kunnskap om sentrale temaer, teorier, problemstillinger, prosesser, verktøy og metoder innenfor fagområdet	- har avansert kunnskap innenfor fagområdet og spesialisert innsikt i et avgrenset område	- er i kunnskapsfronten innenfor sitt fagområde og behersker fagområdets vitenskapsteori og/eller kunstneriske problemstillinger og metoder
- kjenner til forsknings- og utviklingsarbeid innenfor fagområdet	- har inngående kunnskap om fagområdets vitenskapelige eller kunstfaglige teori og metoder	- kan vurdere hensiktsmessigheten og anvendelsen av ulike metoder og prosesser i forskning og faglige og/eller kunstneriske utviklingsprosjekter
- kan oppdatere sin kunnskap innenfor fagområdet	- kan anvende kunnskap på nye områder innenfor fagområdet	- kan bidra til utvikling av ny kunnskap, nye teorier, metoder, fortolkninger og dokumentasjonsformer innenfor fagområdet
- har kunnskap om fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet	- kan analysere faglige problemstillinger med utgangspunkt i fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet.	

FERDIGHETER

Bachelor (1. syklus)	Master (2. syklus)	Ph.d. (3. syklus)
Kandidaten…	*Kandidaten…*	*Kandidaten…*
- kan anvende faglig kunnskap og relevante resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid på praktiske og teoretiske problemstillinger og treffe begrunnede valg	- kan analysere eksisterende teorier, metoder og fortolkninger innenfor fagområdet og arbeide selvstendig med praktisk og teoretisk problemløsning	- kan formulere problemstillinger for, planlegge og gjennomføre forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid
- kan reflektere over egen faglig utøvelse og justere denne under veiledning	- kan bruke relevante metoder for forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklings-	- kan drive forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt
	arbeid på en selvstendig måte	internasjonalt nivå
- kan finne, vurdere og henvise til informasjon og fagstoff og framstille dette slik at det belyser en problemstilling	- kan analysere og forholde seg kritisk til ulike informasjonskilder og anvende disse til å strukturere og formulere faglige resonnementer	- kan håndtere komplekse faglige spørsmål og utfordre etablert kunnskap og praksis på fagområdet
- kan beherske relevante faglige verktøy, teknikker og uttrykksformer	- kan gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- eller utviklingsprosjekt under veiledning og i tråd med gjeldende forskningsetiske normer	

GENERELL KOMPETANSE

Bachelor (1. syklus)	Master (2. syklus)	Ph.d. (3. syklus)
Kandidaten…	*Kandidaten…*	*Kandidaten…*
- har innsikt i relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger	- kan analysere relevante fag-, yrkes- og forskningsetiske problemstillinger	- kan identifisere nye relevante etiske problemstillinger og utøve sin forskning med faglig integritet
- kan planlegge og gjennomføre varierte arbeidsoppgaver og prosjekter som strekker seg over tid, alene og som deltaker i en gruppe, og i tråd med etiske krav og retningslinjer	- kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder for å gjennomføre avanserte arbeidsoppgaver og prosjekter	- kan styre komplekse tverrfaglige arbeidsoppgaver og prosjekter
- kan formidle sentralt fagstoff som teorier, problemstillinger og løsninger både skriftlig, muntlig og gjennom andre relevante utrykksformer	- kan formidle omfattende selvstendig arbeid og behersker fagområdets uttrykksformer	- kan formidle forsknings- og utviklingsarbeid gjennom anerkjente nasjonale og internasjonale kanaler
- kan utveksle synspunkter og erfaringer med andre med bakgrunn innenfor fagområdet og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis	- kan kommunisere om faglige problemstillinger, analyser og konklusjoner innenfor fagområdet, både med spesialister og til allmennheten	- kan delta i debatter innenfor fagområdet i internasjonale fora
- kjenner til nytenkning og innovasjonsprosesser	- kan bidra til nytenking og i innovasjonsprosesser	- kan vurdere behovet for, ta initiativet til og drive innovasjon

Vedlegg 2

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET
The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Informasjon om det norske karaktersystemet

Det norske karaktersystemet er fastsatt i Lov om universiteter og høyskoler § 3-9 med følgende formulering: *"Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått."*

Absolutte skalaer
Begge skalaene er absolutte skalaer i den forstand at de er kriteriebaserte. Dersom en prestasjon tilfredsstiller kriteriene for en karakter, skal man gi denne karakteren uavhengig av hvordan fordelingen av de øvrige karakterene i eksamenskullet er. Ved innføringen av bokstavkarakterskalaen var det imidlertid diskusjon om forholdet til den relative ECTS-skalaen.[1] Denne diskusjonen har hatt betydning for forståelsen av karaktersystemet, og det kan være nyttig å se nærmere på bakgrunnen for og forutsetningene ved innføringen av bokstavkarakterskalaen.

Innføringen av en nasjonal karakterskala
Dagens karaktersystem ble innført for å få en nasjonal karakterskala som kunne være felles for all høyere utdanning i Norge. Forut for dette hadde man en rekke forskjellige karakterskalaer, og i tillegg kunne samme karakterskala bli praktisert ulikt i forskjellige fagmiljøer og ved forskjellige institusjoner.

Et viktig grunnlagsarbeid for innføringen av det nye karaktersystemet ble utført av en arbeidsgruppe nedsatt av det daværende Universitetsrådet i 1999-2000. I januar 2000 avleverte gruppen rapporten "Mål med mening. En utredning om etablering av en felles nasjonal karakterskala". Rapporten ble oversendt til Mjøs-utvalget, som senere la grunnlaget for innføringen av Kvalitetsreformen i utredningen "Frihet med ansvar" (NOU 2000:14).

I lovsaken (Ot. prp. Nr. 40 (2001-2002) om oppfølging av kvalitetsreformen uttalte departementet følgende om karakterskalaen:

> *Departementet er kjent med at Universitets- og høgskolerådet er i gang med å utforme felles retningslinjer for innføring av ny karakterskala. Departementet mener at konkretiseringen av hva som kjennetegner besvarelser som kvalifiserer til de ulike karaktertrinn må forankres i fagmiljøene. Hensikten med en felles karakterskala er å få et mer samordnet system for karaktergiving i høyere utdanning, slik at samme karakter i større grad vil være et uttrykk for en felles forståelse av kandidatenes prestasjoner. Dette betyr imidlertid ikke at det skal benyttes en statistisk normalfordeling ved vurdering av studentenes prestasjoner i hvert enkelt emne eller fag, for hvert enkelt semester.*

[1] ECTS er en forkorting for European Credit Transfer and Accumulation System. ECTS har flere elementer, bl.a.regler for beregning av omfanget av kurs/emner i form av credits (studiepoeng). Karakterssystemet består av en relativ karakterskala A-F, som ulike nasjonale karakterskaler skulle kunne oversettes til.

De generelle karakterbeskrivelsene ble utarbeidet av UHR og fastsatt høsten 2004. Det har vært foreslått endringer i disse, men det er fortsatt beskrivelsene fra 2004 som gjelder. I tillegg til de generelle karakterbeskrivelsene er det utarbeidet fagspesifikke karakterbeskrivelser, som regel i regi av nasjonale fagråd/nasjonale råd/profesjonsråd. I 2009-10 er det arbeidet med egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider, og slike er utarbeidet for et flertall av fagene. Innenfor realfag og teknologi blir det vurdert å utarbeide felles karakterbeskrivelser for realfag-/teknologiområdet.

Forholdet til ECTS
Den relative ECTS-skalaen er i noen sammenhenger blitt oppfattet som en europeisk norm for karakterfordelinger. ECTS-skalaen har imidlertid vært ment som en skala som en kan omsette ulike nasjonale skalaer til. I praksis har det vist seg vanskelig, og i 2009-versjonen av ECTS Users' Guide blir det fastslått at ECTS-skalaen var for vanskelig å bruke. I stedet ble det anbefalt å innføre "ECTS Grading Table" som viser den faktiske karakterfordelingen på emner/program. Denne anbefalingen er fulgt opp av UHR, og en arbeidsgruppe har i 2010 foreslått at det i vitnemål og karakterutskrifter innarbeides karaktertabeller som viser karakterfordelingen for andre studenter som har tatt eksamen i de samme emnene som den enkelte kandidat/student.

Endringene i ECTS Users' Guide innebærer at det ikke er aktuelt å vurdere om det norske karaktersystemet er i tråd med ECTS. Når vi nå skal tolke karakterer, blir det i forhold til karakterbeskrivelsene og i forhold til karakterfordelingen blant andre studenter. Når en skal vurdere bruken av karakterskalaen på tvers av fag og institusjoner, må en som tidligere bruke data om karakterfordelinger, hentet fra kilder som DBH og FS, eller foreta undersøkelser på tvers av institusjonene.

Erfaringene med det norske karaktersystemet
Etter innføringen av det nye karaktersystemet har UHR i samarbeid med institusjonene og det nasjonale rådssystemet arbeidet med å koordinere og overvåke bruken av karakterskalaene. Det er opprettet karakterpaneler som har utredet ulike sider ved hvordan karaktersystemet blir brukt innen de ulike fagområder. UHR har opprettet en egen arbeidsgruppe (analysegruppen) som har analysert rapporter fra karakterpanelene og data om karakterfordelinger.

Som ledd i dette arbeidet er bl.a. mindre utvalg av eksamensbesvarelser vurdert og karaktersatt av "nasjonale kommisjoner" uavhengig av resultatene ved ordinær eksamen. Dette har særlig vært rettet inn mot masterarbeider og mot bruken av karakterene E og F, det vil si bestått og ikke bestått karakter, på bachelornivå.

Rapportene fra stikkprøveundersøkelsene når det gjelder masteroppgaver, viser at det på den ene siden er relativt lett å oppnå konsensus om karaktersettingen i de nasjonale kommisjonene, men det er en del avvik i forhold til ordinær eksamenskarakter og hovedtendensen er at de nasjonale kommisjonene er strengere i karaktersettingen enn det som var tilfellet ved ordinær eksamen. Flere av kommisjonene peker på at det er for stor andel som får A og B på masteroppgavene. I tillegg til rapportene fra kommisjonene har analysegruppen samlet inn data om karakterfordelingen på alle masteroppgavene. Hovedbildet er at andelen som får karakterene A + B i de fleste fag er om lag 2/3. Hele skalaen brukes, men det er en vesentlig annen fordeling enn på lavere nivåer.

I karakterrapporten for 2008 ble et begrenset utvalg av bacheloroppgaver eller bachelor-besvarelser innenfor karakterområdet D-F vurdert, bl.a for å bidra til felles forståelse av kravene til bestått karakter. Når det gjelder skillet mellom D og E (bestått karakter) og F (ikke bestått), viste materialet at det ikke var noen tendens i retning av "snill" sensur ved ordinær eksamen.

Totalfordelingene, som omfatter karakterfordelingen ved alle høyere utdanningsinstitusjoner, har vært stabile over tid. Den prosentvise fordelingen når det gjelder bokstavkarakterskalaen har vært følgende:

%	A	B	C	D	E	F	Totalantall
2004	10,7	26,4	28,4	15,1	9,4	10,0	601 466
2005	10,9	26,1	28,8	15,4	9,4	9,5	662 300
2006	10,7	25,7	29,6	15,3	9,2	9,5	665 823
2007	10,8	25,8	30,7	15,1	8,9	8,8	666 995
2008	11,0	26,1	30,7	15,9	7,8	8,5	693 230
2009	11,2	25,9	31,0	15,9	7,8	8,2	733 491[2]

Skalaen *bestått/ikke bestått* benyttes for om lag 20 % av eksamenene. Andelen *ikke bestått* har i dette tidsrommet gått ned fra 12,4 % til 7, 6 %.

Karakterstatistikker hentet fra DBH viser at det er en del forskjeller i karakterfordelingene mellom ulike utdanninger. Innenfor utdanningene er det også en del forskjeller mellom institusjonene, men det har ikke vært foretatt nærmere undersøkelser om bakgrunnen for disse forskjellene.

Karaktersystemet og nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning
Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning ble fastsatt 20.03.2009. Rammeverket beskriver kvalifikasjonene som ferdige kandidater på ulike nivå skal ha, definert som totalt læringsutbytte i form av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Institusjonene arbeider med å tilpasse studieplaner for fag og emner der læringsmål beskrives med utgangspunkt i kvalifikasjonsrammeverket. Fristen for dette arbeidet er utgangen av 2012.

En arbeidsgruppe under UHR har foreslått at de generelle karakterbeskrivelsene knytter vurderingen av prestasjoner direkte opp mot læringsmålene for et emne, slik at karakterene uttrykker graden av oppfyllelse av læringsmålene. Arbeidsgruppen foreslo videre at det bør utarbeides egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider. UHRs styre vedtok i april 2010, etter en høringsrunde med sprikende vurderinger av de foreslåtte endringene, at dagens generelle karakterbeskrivelser beholdes inntil institusjonene har fått mer erfaring med kvalifikasjonsrammeverket. Styret anmodet samtidig om at de generelle beskrivelsene suppleres med fag- og nivåspesifikke karakterbeskrivelser.

Fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider
I de årlige karakterrapportene og på de nasjonale karakterkonferansene har det vært rettet søkelys mot at karakterfordelingene på masterarbeider skiller seg vesentlig ut fra karakterfordelingene på andre emner, både på masternivå og andre nivåer. Dette var et utgangspunkt for at arbeidsgruppen under UHR foreslo at det bør etableres egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider/ masteroppgaver. Fagmiljøene bør drøfte hvilke aspekter ved masterarbeider/masteroppgaver som skal vurderes særlig sammenlignet med emneeksamener. Dette gjelder både fagmiljøer som bruker bokstavskalaen A-F og fagmiljøer som bruker bestått/ikke bestått på masterarbeider/masteroppgaver. Fagmiljøene kan etter egen vurdering velge å bruke disse karakterbeskrivelsene også for bacheloroppgaver, hjemmeeksamener, og andre større selvstendige arbeider.

I 2009 har karakterpanelene vurdert behovet for egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider. Det er utarbeidet nye fagspesifikke karakterbeskrivelser i 21 fag, mens 12 fag har

[2] Studenttallet har ikke økt i perioden, og økningen i antall eksamener skyldes i hovedsak at det er økning i antall emner og eksamener ved at større emner er delt opp i mindre

vurdert det slik at det ikke er behov for egne eller nye fagspesifikke beskrivelser for masterarbeider. Innenfor realfag og teknologi vurderes det å utarbeide felles karakterbeskrivelser og felles anbefalte retningslinjer for sensur av masterarbeider/-oppgaver innenfor fagområdet.

Sammenheng mellom opptaksgrunnlag og karakterer?
I diskusjonen om bruk av karakterskalaen og forskjeller i karakterfordelinger blir ulikheter i opptaksgrunnlag ofte brukt som forklaring, særlig gjelder det for masterarbeider der det kan være strenge opptakskrav eller utvelgelse på andre måter. Det har imidlertid vært liten dokumentasjon av forskjellene i opptaksgrunnlag og hvordan disse slår ut.

Innenfor fagområdet økonomi og administrasjon er det utarbeidet omfattende karakterstatistikker på tvers av institusjonene. Disse viser at det ikke synes å være sammenheng mellom inntakskvalitet og eksamensresultater, og at det synes å være en del forskjeller i hvordan institusjoner og fag bruker karakterskalaen.

Andre data, for eksempel karakterdata i DBH, indikerer forskjeller i karakterfordelinger som ikke bare kan tilskrives forskjeller i opptaksgrunnlag. Disse spørsmålene bør undersøkes nærmere og i en bredere sammenheng der flere forklaringsvariabler trekkes inn.

Videre arbeid
Arbeidet med å koordinere og overvåke bruken av karakterskalaene bør innarbeides eksplisitt både i det generelle kvalitetssystemet ved institusjonene og i det nasjonale rådssystemet. NOKUT bør følge opp ved evalueringen av kvalitetssikringssystemene.

Det er utviklet større grad av felles forståelse av bruken av karakterskalaene, og det er relativt stor stabilitet i karaktersettingen. Det er likevel langt igjen til at ambisjonen om at skalaen skal brukes på samme måte på tvers av fag, nivå og institusjoner kan sies å være nådd. Dette er et langsiktig faglig arbeid, som i hovedsak bør foregå i fagmiljøene og de nasjonale faglige organene.

Det har vært stor diskusjon om karakterfordelingen på masterarbeider. Dette synes foreløpig ikke å ha ført til endringer i karaktersettingen, og det er fortsatt store forskjeller mellom fagområder og institusjonstyper. Det er en utfordring å komme fram til en felles forståelse for hva som bør være en rimelig karakterfordeling på masterarbeider og om den bør være tilnærmet den samme på tvers av fagområder og institusjoner. Denne problemstillingen bør følges opp både ved institusjonene og de nasjonale organene og ses i sammenheng med de fagspesifikke karakterbeskrivelsene for masterarbeider.

Det er ønskelig at ulike sider ved bruken av karakterskalaen blir gjenstand for grundigere undersøkelser i form av forskning. Særlig bør spørsmålet om sammenhenger mellom opptaksgrunnlag og resultater i høyere utdanning undersøkes nærmere.

Det er ønskelig med oppdatert informasjon om karaktersystemene i andre land, særlig i Europa.

UHR/UU 14.10.2010

Vedlegg 3

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Karaktersystemet – generelle, kvalitative beskrivelser

Det daværende Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) sendte 10. mai 2004 brev til alle statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner om hvilke prinsipper som skal legges til grunn for bruken av det nasjonale karaktersystemet på alle studienivå. UFD bad Universitets- og høgskolerådet justere de generelle, kvalitative beskrivelsene for de enkelte karaktertrinn i bokstavkarakterskalaen med utgangspunkt i disse prinsippene. Departementet har bekreftet at beskrivelsene nå er i samsvar med grunnprinsippene for bruk av karakterskalaen.

symbol	**betegnelse**	**generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier**
A	fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	god	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.
symbol	**nemning**	**generell, ikkje fagspesifikk omtale av vurderingskriterium**
A	framifrå	Framifrå prestasjon som skil seg klart ut. Kandidaten syner særs god vurderingsevne og stor grad av sjølvstende.
B	mykjegod	Mykjegod prestasjon. Kandidaten syner mykje god vurderingsevne og sjølvstende.
C	god	Jamt god prestasjon som er tilfredsstillande på dei fleste områda. Kandidaten syner god vurderingsevne og sjølvstende på dei viktigaste områda.
D	nokså god	Akseptabel prestasjon med nokre vesentlege manglar. Kandidaten syner ein viss grad av vurderingsevne og sjølvstende.
E	tilstrekkeleg	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskrava, men heller ikkje meir. Kandidaten syner lita vurderingsevne og lite sjølvstende.
F	ikkje greidd	Prestasjon som ikkje tilfredsstiller dei faglege minimumskrava. Kandidaten syner både manglande vurderingsevne og sjølvstende.
symbol	**description**	**General, qualitative description of valuation criteria**
A	Excellent	An excellent performance, clearly outstanding. The candidate demonstrates excellent judgement and a high degree of independent thinking.
B	Very good	A very good performance. The candidate demonstrates sound judgement and a very good degree of independent thinking.

C	Good	A good performance in most areas. The candidate demonstrates a reasonable degree of judgement and independent thinking in the most important areas.
D	Satisfactory	A satisfactory performance, but with significant shortcomings. The candidate demonstrates a limited degree of judgement and independent thinking.
E	Sufficient	A performance that meets the minimum criteria, but no more. The candidate demonstrates a very limited degree of judgement and independent thinking.
F	Fail	A performance that does not meet the minimum academic criteria. The candidate demonstrates an absence of both judgement and independent thinking.

© Universitets- og høgskolerådet, 6. august 2004

Vedlegg 4

Retningslinjer karaktergivning for juridiske fag

http://uit.no/ansatte/organisasjon/artikkel?p_document_id=80684&p_dimension_id=88177&p_menu=42427

Foreslått av dekanene ved de juridiske fakultetene i Bergen, Oslo og Tromsø etter fullmakt 24. april 2003 fra Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag. Vedtatt av styret ved Det juridiske fakultet 11.06.03 (JF 41/03-16).

Vurderingsuttrykket ved prøving av studentene skal være bestått/ikke-bestått eller bokstav-karakterer, jf. universitets- og høgskolelovens § 3-9 (6). Fastsettelsen av bokstavkarakterer skal skje på grunnlag av generelle beskrivelser som er vedtatt av Universitets- og høgskolerådet, 6. august 2004, samt utdypende beskrivelser som er anbefalt av Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag.

Generelle beskrivelser av karakterene:

Betegnelse		**Generell, kvalitativ beskrivelse av vurderingskriterier**
A	*Fremragende*	*Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.*
B	*Meget god*	*Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.*
C	*God*	*Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.*
D	*Nokså god*	*En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en grad av vurderingsevne og selvstendighet.*
E	*Tilstrekkelig*	*Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.*
F	*Ikke bestått*	*Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.*

Når karakterskalalen Bestått/Ikke bestått benyttes, skal dette være et selvstendig vurderingsuttrykk uten sammenheng med den graderte karakterskalaen. Jf. Eksamensforskriften til Universitetet i Tromsø av 15.12.05, § 36.

Utdypende beskrivelser for juridiske fag:

Måling av juridiske egenskaper og ferdigheter skjer etter en sammensatt vurdering av ulike kvaliteter. Det avgjørende for karakterfastsettelsen skal være totalinntrykket av kandidatens prestasjoner, sett i forhold til oppgaven som er gitt. Ulike besvarelser av samme oppgave kan således ha hver sine sterke og svake sider, og likevel bli ansett som likeverdige ved totalvurderingen. På bakgrunn av dette, angis det ikke fagspesifikke beskrivelser i form av faste

regler om hva som kjennetegner det enkelte karaktertrinn eller hvilke egenskaper som teller mest.

Ved vurderingen av hvilke karaktertrinn som skal gis, ut fra de ovennevnte generelle beskrivelsene, vil det legges vekt på følgende ferdigheter i den totalvurderingen som skal foretas :

- Kunnskaper om og oversikt over oppgavens tema og relevant bakgrunnsstoff;
- Evne til å finne frem til og formulere rettslige problemstillinger, herunder skille mellom ulike problemer, prinsipale og subsidiære spørsmål, samt evne til å sette spørsmålene inn i sin rette sammenheng;
- Evne til å drøfte spørsmål på en faglig forsvarlig og skjønnsom måte, og utnytte det foreliggende rettsstoff og faktum i samsvar med fagets metodiske prinsipper. Til dette hører også blikk for hva som er vesentlig i forhold til det som er uvesentlig eller irrelevant, til å skille mellom det sikre og det tvilsomme, samt til å dimensjonere stoffvalg og proporsjoner i besvarelsen fornuftig;
- Blikk for rettspolitiske dimensjoner innenfor oppgavens tema, dog uten å tape av syne grensen mellom vurderingers betydning de lege lata og de lege ferenda;
- Selvstendighet ved evne til å resonnere kritisk og uavhengig i forhold til foreliggende læremidler og undervisning;
- Språkbeherskelse, fremstillingsevne, presisjonsnivå og systematisk ryddighet ved skriftlig og muntlig redegjørelse for fagjuridiske emner.

Ferdighetene vil i varierende grad inngå ved den faglige totalevurderingen, og er ikke uttømmende angitt eller prioritert.

De generelle og utfyllende beskrivelsene skal ikke anvendes med sikte på å oppnå en prosentvis normalfordeling ved den enkelte prøve, men ligge fast over tid.

- Det skal legges opp til at de to beste karakterene (A og B) tilsvarer laud etter 2.75-skalaen. Vurderingskriteriene bør brukes slik at karakteren A nasjonalt og over tid kan oppnås av omkring 10 % av kandidatene.
- Haudkarakteren deles i tre slik at C er en god haud, D en middels haud og E en svak haud
- Nivået for stryk skal være som etter 2.75-skalaen. Denne skalaen er hittil benyttet ved karakterfastsettelsen på jusstudiene i Bergen og Tromsø.

Vedlegg 5

Detaljert karakteroversikt 2008 – 2013

Absolutte tall								Prosenter						
30 studiepoeng Bergen														
	A	B	C	D	E	F	Totalt		A	B	C	D	E	F
h08	45	38	14	6	2	0	105	h08	43	36	13	6	2	0
v09	84	51	23	5	1	1	165	v09	51	31	14	3	1	1
h09	56	33	7	0	0	1	97	h09	58	34	7	0	0	1
v10	67	44	13	2	1	0	127	v10	53	35	10	2	1	0
h10	49	31	11	2	0	1	94	h10	52	33	12	2	0	1
v11	55	56	19	4	3	0	137	v11	40	41	14	3	2	0
h11	28	33	21	7	1	0	90	h11	31	37	23	8	1	0
v12	54	44	24	9	1	1	133	v12	41	33	18	7	1	1
h12	51	30	23	8	2	1	115	h12	44	26	20	7	2	1
v13	48	65	37	10	0	1	161	v13	30	40	23	6	0	1
	537	425	192	53	11	6	1224							
Prosent	**44**	**35**	**16**	**4**	**1**	**0**	**100**							
60 studiepoeng Bergen														
	A	B	C	D	E	F			A	B	C	D	E	F
h08	1	0	0	0	0	0	1	h08	100	0	0	0	0	0
v09	1	0	0	0	0	0	1	v09	100	0	0	0	0	0
h09	1	0	0	0	0	0	1	h09	100	0	0	0	0	0
v10	6	0	0	0	0	0	6	v10	100	0	0	0	0	0
h10	0	0	0	0	0	0	0	h10	0	0	0	0	0	0
v11	3	2	0	0	0	0	5	v11	60	40	0	0	0	0
h11	1	0	0	0	0	0	1	h11	100	0	0	0	0	0
v12	8	2	0	0	0	0	10	v12	80	20	0	0	0	0
h12	1	0	0	0	0	0	1	h12	100	0	0	0	0	0
v13	12	1	0	0	0	0	13	v13	92	8	0	0	0	0
	34	5	0	0	0	0	39							
Prosent	**87**	**13**	**0**	**0**	**0**	**0**	**100**							

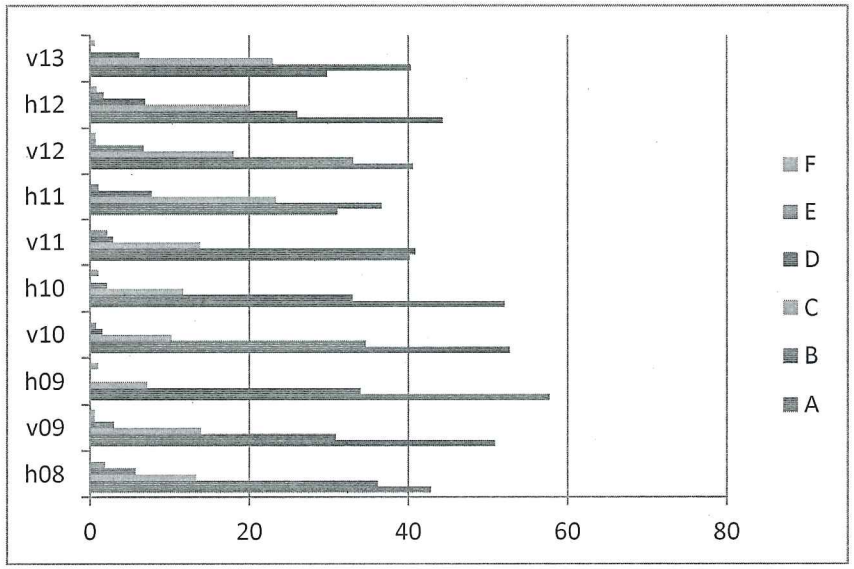

Absolutte tall								Prosenter						
30 studiepoeng Oslo														
	A	B	C	D	E	F			A	B	C	D	E	F
h08	83	66	23	6	2	0	180	h08	46	37	13	3	1	0
v09	99	76	34	6	1	0	216	v09	46	35	16	3	0	0
h09	81	54	38	7	1	1	182	h09	45	30	21	4	1	1
v10	104	86	30	8	2	0	230	v10	45	37	13	3	1	0
h10	88	78	37	4	2	1	210	h10	42	37	18	2	1	0
v11	104	87	36	14	4	1	246	v11	42	35	15	6	2	0
h11	91	87	24	5	1	1	209	h11	44	42	11	2	0	0
v12	85	83	29	11	0	1	209	v12	41	40	14	5	0	0
h12	100	73	25	12	1	0	211	h12	47	35	12	6	0	0
v13	113	96	35	10	3	2	259	v13	44	37	14	4	1	1
	948	786	311	83	17	7	2152							
Prosent	**44**	**37**	**14**	**4**	**1**	**0**	**100**							
60 studiepoeng Oslo														
	A	B	C	D	E	F			A	B	C	D	E	F
h08	22	1	0	0	0	0	23	h08	96	4	0	0	0	0
v09	13	4	1	0	1	0	19	v09	68	21	5	0	5	0
h09	22	3	0	0	0	0	25	h09	88	12	0	0	0	0
v10	16	6	1	3	0	1	27	v10	59	22	4	11	0	4
h10	16	3	1	1	0	0	21	h10	76	14	5	5	0	0
v11	20	7	2	0	0	1	30	v11	67	23	7	0	0	3
h11	13	5	1	0	1	0	20	h11	65	25	5	0	5	0
v12	22	6	1	0	0	0	29	v12	76	21	3	0	0	0
h12	13	3	0	0	0	1	17	h12	76	18	0	0	0	6
v13	22	0	0	0	0	0	22	v13	100	0	0	0	0	0
	179	38	7	4	2	3	233							
Prosent	**77**	**16**	**3**	**2**	**1**	**1**	**100**							

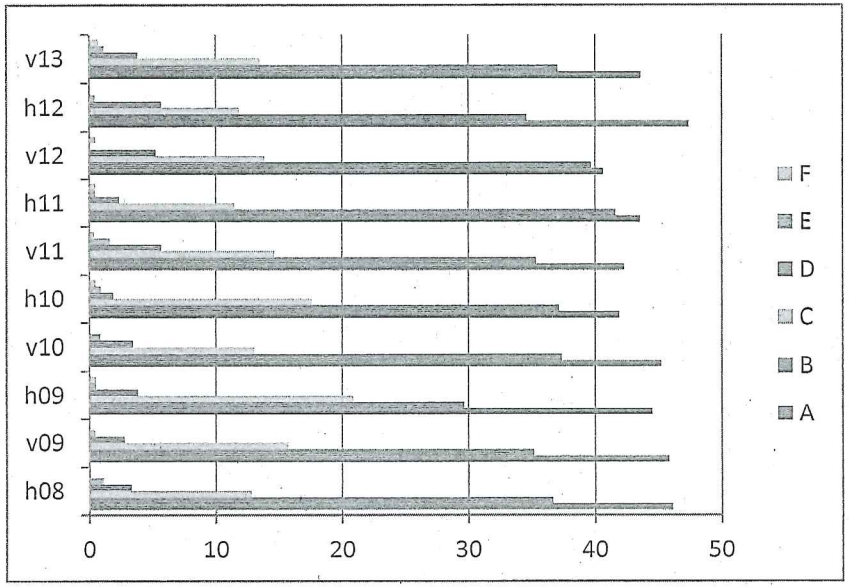
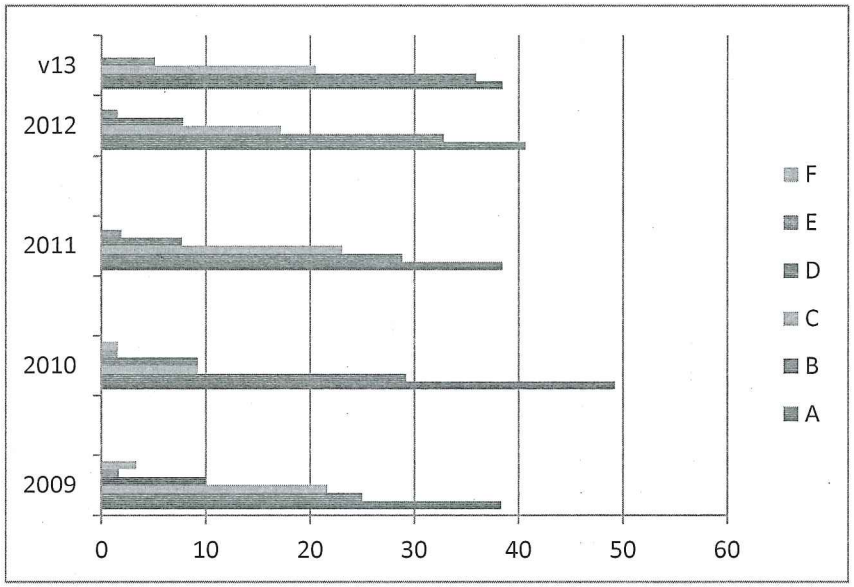
Absolutte tall								Prosenter						
30 studiepoeng Tromsø														
	A	B	C	D	E	F			A	B	C	D	E	F
h08														
v09														
h09	23	15	13	6	1	2	60	2009	38	25	22	10	2	3
v10														
h10	32	19	6	6	1	1	65	2010	49	29	9	9	2	2
v11														
h11	20	15	12	4	1	0	52	2011	38	29	23	8	2	0
v12														
h12	26	21	11	5	1	0	64	2012	41	33	17	8	2	0
v13	15	14	8	2	0	0	39	v13	38	36	21	5	0	0
	116	84	50	23	4	3	280							
Prosent	**41**	**30**	**18**	**8**	**1**	**1**	**100**							
60 studiepoeng Tromsø														
	A	B	C	D	E	F			A	B	C	D	E	F
h08								h08						
v09								v09						
h09	2	2	3		1		8	h09	25	25	38	0	13	0
v10								v10						
h10								h10						
v11								v11						
h11	1	4	1	1		1	8	h11	13	50	13	13	0	13
v12								v12						
h12	2	1	1				4	h12	50	25	25	0	0	0
v13	7	2	2	1	1		13	v13	54	15	15	8	8	0
	12	9	7	2	2	1	33		36	27	21	6	6	3
Prosent	**36**	**27**	**21**	**6**	**6**	**3**	**100**